

Hanne Collette – s0162558

Universiteit Antwerpen – academiejaar 2019-2020

Master Filmstudies en Visuele Cultuur – Filmtheorie

Prof. Philippe Meers

Je ne suis pas un homme facile

Een film die toont hoe moeilijk het is om vrouw te zijn

Inleiding en probleemstelling

In de feministische filmtheorie werden verschillende kritieken op de omgang met vrouwen in film geformuleerd. Laura Mulvey introduceerde bijvoorbeeld ideeën omtrent de invloed van de patriarchale samenleving op film (2016¹). Hierbij gaat veel aandacht naar de manier waarop de mannelijke blik het gehele filmproces lijkt te bepalen (Mulvey, 2016). Aan het einde van haar betoog stelde Mulvey enkele mogelijke oplossingen voor de gevonden problemen voor. Ze focust hierbij op het ontmantelen van de blik van de camera of de blik van het publiek (Mulvey, 2016).

Deze paper zal onderzoeken hoe de theorie van Mulvey en die van andere feministische filmtheoretici kan worden toegepast op de film *Je ne suis pas un homme facile* (2018) van Eléonore Pourriat. Deze film kan interessante nieuwe ideeën oproepen vanwege de originele feministische aanpak die wordt gehanteerd. De film begint namelijk in een overduidelijk patriarchale samenleving met een mannelijk, seksistisch hoofdpersonage. Na enkele minuten loopt deze man echter letterlijk en figuurlijk tegen een paal, waarna hij wakker wordt in een matriarchale samenleving waarin hij zich als enige de vorige realiteit herinnert.

Theoretisch kader

Zoals eerder werd vermeld, wordt de theorie die Laura Mulvey uitwerkt in haar essay *Visueel genot in de film* gebruikt (2016). Mulvey bespreekt vooral de rol van de patriarchie en de mannelijke kijker als voyeur (2016). Aangezien het ook van belang is om de vrouwelijke kijker te bespreken, zullen verschillende ideeën uit het essay *Film and the Masquerade: Theorising the Female Spectator* van Mary Ann Doane worden gebruikt (1999²). Naast deze werken werden enkele andere teksten onderzocht. Hierbij bleek dat er in *Gender in*

¹ De vertaling die als bron werd gebruikt werd gepubliceerd in 2016. De originele tekst verscheen in 1975 in het magazine *Screen*.

² Het verzamelwerk dat als bron werd gebruikt kwam uit in 1999. De originele tekst verscheen in 1982 in het magazine *Screen*.

Cinematography: Female Gaze (Eye) behind the Camera (2013) van Zoe Dirse en *Women's cinema as counter-cinema* (1999³) van Claire Johnston enkele boeiende argumenten naar voren worden gebracht. Daarom zullen deze als bijkomende bronnen worden gebruikt.

Toepassing

De verschillende feministische filmtheoretica's introduceren ieder een of enkele methodes die de patriarchale kijktrend, die een zeer groot deel van het filmdiscours bepaalt, zouden kunnen doorbreken. Mulvey stelt voor om de blik van de camera of de blik van het publiek expliciet te maken (2016). Doane haalt aan dat het mogelijk zou zijn om de machtsverhouding om te keren, maar voegt hier aan toe dat dit geen goed idee is omdat hierbij de logica die voorheen werd gehanteerd wordt behouden Doane (1999). Een betere oplossing lijkt haar om vrouwelijkheid overdreven te uiten zodat duidelijk wordt dat het een maskerade is (Doane, 1999). Dirse focust net als Doane op de vrouwelijkheid, maar roept op tot het onderuit halen van de dominante, patriarchale kijkwijze door de vrouwelijke blik meer tot uiting te laten komen in het culturele leven (2013). Johnston's gedachtegang komt in zekere mate overeen met die van Dirse. Ze wil namelijk de dominante ideologie die in film wordt weergegeven doorbreken door nieuwe betekenis te creëren in de tekst van de film (Johnston, 1999).

Pourriat combineert enkele van deze ideeën in *Je ne suis pas un homme facile*. De methode die het duidelijkst wordt angewend is het omkeren van de machtsverhouding. Dit gebeurt wanneer het mannelijk hoofdpersonage, Damien, plots in een matriarchale samenleving terechtkomt. Volgens Doane zorgt deze aanpak er enkel voor dat het dominante denkpatroon wordt bevestigd (1999). Hoewel deze gedachte zeker gegrond is, gaat Doane misschien net iets te kort door de bocht. Deze radicale omkering zorgt er namelijk wel voor dat de vrouwelijk blik meer in beeld komt, zoals Dirse voorstelde (2013). Door het mannelijk personage in de rol van de vrouw te stoppen, zou het namelijk mogelijk zijn dat de mannelijke kijker inzicht krijgt in de werking van de vrouwelijke blik in een patriarchale samenleving.

De film toont expliciet hoe vrouwen onze realiteit ervaren door de vrouwelijkheid los te maken van de vrouw en over te brengen naar de mannelijke personages zonder over te gaan tot travestie. Het is namelijk een andere realiteit, waarin mannen zich nu eenmaal zo kleden, en dus niet verkleden. Het doorbreken van de band tussen de vrouw en de vrouwelijkheid toont dat vrouwelijkheid slechts een construct is, zoals Doane wou duidelijk maken aan de hand van maskerade (1999).

³ Het verzamelwerk dat als bron werd gebruikt kwam uit in 1999. De originele tekst werd gepubliceerd in 1973 in het werk *Notes on Women's Cinema*.

De ervaring van wat het is om vrouw te zijn gaat natuurlijk verder dan kleding. Ook het blikkenspel van de samenleving wordt aangekaart door Pourriat. Wanneer er in de film naar televisie wordt gekeken, zijn het namelijk de mannen die tot fetisch worden gemaakt en in beeld komen als kijkobject. Daarnaast worden de mannen op straat nagekeken en continu beoordeeld op hun uiterlijk. Dit werd voor Damien tegen de paal liep ook overduidelijk in beeld gebracht bij vrouwen, waarschijnlijk om het contrast tussen de twee werelden te benadrukken. Uiteindelijk is echt het enige verschil tussen de twee werelden dat vrouwen de rollen hebben van mannen en andersom. Daardoor treedt er nog steeds duidelijke ongelijkheid op. De vrouwelijke personages bezitten alle kenmerken van mannelijke personages in onze wereld zoals de actie sturen, meer ruimte hebben, niet worden gezien als seksueel object... (Mulvey, 2016).

De traditionele gedachtegang wordt dus voortgezet, zoals Doane voorspelde (1999), maar het is moeilijk om dit als iets negatiefs te zien. Het kan eerder worden beschouwd als een onderdeel van het proces om een ideale samenleving te bekomen. De alternatieve realiteit die voorkomt in de film is namelijk geen ideaalwereld en wordt op geen enkel moment zo voorgesteld. Het primaire doel van de film lijkt het openen van de ogen van mannen door hen een blik te geven in het leven van het geslacht dat niet aan de macht is in de samenleving. Door dit te doen, kan er misschien meer steun komen van hun kant voor de feministische beweging. Dit is een belangrijke stap in de goede richting. Zolang mannen hun rol in het bevestigen van bepaalde waarden niet inzien, blijft het namelijk zeer moeilijk om deze waarden te doorbreken.

Ten slotte is de film ook een stap in de goede richting op een heel ander vlak. Er wordt een platform gegeven aan een vrouw zonder dat ze zich hier meer voor moet bewijzen dan mannen gewoonlijk moeten. Dirse haalt aan dat de filmindustrie zo wordt gedomineerd door de mannelijke blik omdat de industrie simpelweg wordt gedomineerd door mannen (2013). Ze voegt hier aan toe dat niet dezelfde kansen krijgen als mannen in de filmwereld omdat er minder netwerken voor vrouwen bestaan (Dirse, 2013). Niettemin kreeg Pourriat de kans om *Je ne suis pas un homme facile* te maken aangeboden door Netflix nadat haar kortfilm *Majorité Opprimée* (2010) wereldwijd populair werd op het internet (Messias, 2018).

Conclusie

Er kan worden geconcludeerd dat er in *Je ne suis pas un homme facile* enkele ideeën van feministische theoretici worden gecombineerd en toegepast. Hierdoor komt een duidelijke feministische boodschap naar voren. De mannelijke blik wordt doorbroken, maar vervangen

door een vrouwelijke blik die dezelfde logica behoudt waar de initiële problemen uit voortkomen. Toch is het doorbreken van het mannelijke denkpatroon op deze manier niet zo negatief als Doane laat uitschijnen (1999). De kijkers van film bevinden zich immers nog steeds in een patriarchale samenleving waardoor de dynamiek tussen de film en de kijker volledig verandert, ook al blijft de logica hetzelfde. De film doorbreekt dus wel degelijk het mannelijke denkpatroon via de omkering van de genderrollen.

Bibliografie/filmografie

Dailly, E. (Producer), & Pourriat, E. (Regisseur). (2018). *Je ne suis pas un homme facile* [Langspeelfilm]. Frankrijk: Netflix

Dirse, Z. (2013). Feminism, and Social Dimension Gender in Cinematography: Female Gaze (Eye) behind the Camera. *Journal of Research in Gender Studies*, 3(1), 15–29.
Gezien op
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,url,uid&db=edshol&AN=edshol.hein.journals.jogenst3.5&lang=nl&site=eds-live>

Doane, M.A. (1999). Film and the masquerade: Theorising the female spectator. In S. Thornam (ed.), *Feminist Film Theory: A reader* (pp. 131-145). Edinburgh: Edinburgh University Press

Johnston, C. (1999). Women's cinema as counter-cinema. In S. Thornam (ed.), *Feminist Film Theory: A reader* (pp. 31-40). Edinburgh: Edinburgh University Press

Messias, T. (2018). «Je ne suis pas un homme facile»: la domination féminine, et puis quoi encore?. *Slate*. Gezien op <http://www.slate.fr/story/160174/cinema-netflix-je-ne-suis-pas-homme-facile-eleonore-pourriat-domination-feminine-societe-matricarcale-majorite-opprimee>

Mulvey, L. (2016). Visueel genot in de film. In E. de Kuyper, F. Kessler, J. Kooijman, P. Meers, A. van den Over, P. Pisters en E. Poppe (eds.), *Sleutelteksten Film- en Mediatheorie Deel 2: Klassieke en Moderne Filmtheorie* (pp. 155-173). Nijmegen: Filmarchief Rijksuniversiteit Groningen en uitgeverij In de walvis.